TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS
2005 m. spalio 20 d. *

Byloje C-334/03

dėl 2003 m. liepos 30 d. pagal EB 226 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Bendrijų Komisija, atstovaujama A. Alves Vieira, S. Rating ir G. Braga da Cruz, nurodžiusi adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

ieškovė,

prieš

Portugalijos Respubliką, atstovaujamą L. Fernandes ir P. de Pitta e Cunha, nurodžiusią adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

atsakovę,

* Proceso kalba: portugalų.

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas P. Jann, teisėjai K. Schiemann, N. Colneric (pranešėja), J. N. Cunha Rodrigues ir E. Levits,

generalinis advokatas L. A. Geelhoed,
kancleris R. Grass,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

susipažinęs su 2005 m. birželio 2 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Europos Bendrijų Komisija savo ieškiniu prašo Teisingumo Teismą pripažinti, kad, neperkėlusi 1990 m. birželio 28 d. Komisijos direktyvos 90/388/EEB dėl konkurencijos telekomunikacijų paslaugų rinkose (OL L 192, p. 10), iš dalies pakeistos 1996 m. kovo 13 d. Komisijos direktyva 96/19/EB (OL L 74, p. 13, toliau – Direktyva 90/388), 4d straipsnio, Portugalijos Respublika neįvykdė savo įsipareigojimų.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

2 Pagal Direktyvos 96/19 dvidešimt trečią konstatuojamąją dalį „telekomunikacijų organizacijos daugelyje valstybių narių naudojasi teisėtomis privilegijomis nemokamai ar paprasčiausiai atlyginant patirtas išlaidas įrengti savo tinklus valstybinėje ir privačioje žemėje", ir „jeigu valstybės narės nesuteiktų panašių teisių naujiems licenciją turintiems operatoriams, kad jie galėtų plėsti savo tinklus, tai lemtų jų atsilikimą ir tam tikrose srityse prilygtų *de facto* išimtinių telekomunikacijų organizacijų teisių palaikymui".

3 Direktyvos 90/388 2 straipsnis nurodo:

„1. Valstybės narės turi panaikinti visas priemones, suteikiančias:

a) išimtines teises telekomunikacijų paslaugų teikimui, įskaitant telekomunikacijų tinklų, kurie reikalingi teikiant šias paslaugas, kūrimui bei eksploatavimui

ar

b) specialias teises, kurios, remiantis kitais nei objektyviais, proporcingais bei nediskriminaciniais kriterijais, dviem ar daugiau įmonių leidžia teikti šias telekomunikacijų paslaugas ar eksploatuoti šiuos tinklus,

ar

c) specialias teises, kurios remiantis kitais nei objektyviais, proporcingais bei nediskriminaciniais kriterijais, leidžia kelioms konkuruojančioms įmonėms teikti šias telekomunikacijų paslaugas arba kurti ar eksploatuoti šiuos tinklus.

2. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti visoms įmonėms teisę teikti 1 dalyje numatytas telekomunikacijų paslaugas ar kurti bei eksploatuoti 1 dalyje numatytus tinklus.

<...>"

4 Pagal pirmiau nurodytos direktyvos 4d straipsnį:

„Valstybės narės nediskriminuoja viešųjų telekomunikacijų tinklų tiekėjų prieigos teisių šių tinklų tiekimui suteikimo atžvilgiu.

Kai dėl esminių taikytinų reikalavimų įmonėms, siekiančioms kurti viešuosius telekomunikacijų tinklus, negalima suteikti papildomų prieigos teisių, valstybės narės, taikydamos protingas sąlygas, užtikrina priėjimą prie esamų įrenginių, įrengtų remiantis prieigos teisėmis, kurios negali būti dubliuojamos."

5 1997 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/33/EB dėl telekomunikacijų tinklų sujungimo siekiant užtikrinti universaliąsias paslaugas ir sąveiką vadovaujantis atvirojo tinklo teikimo (ATT) nuostatomis (OL L 199, p. 32) 5 straipsnio 3 dalis nurodo, kad siekiant nustatyti, kokią naštą universaliųjų paslaugų teikimo įpareigojimas užkrauna organizacijoms, šį įpareigojimą turinčios organizacijos nacionalinės reguliavimo institucijos prašymu apskaičiuoja tokio įpareigojimo grynąsias sąnaudas.

Nacionalinės teisės aktai

6 1997 m. rugpjūčio 1 d. Įstatymo Nr. 91/97 (*Diário da República* I, A serija, Nr. 176, 1997 m. rugpjūčio 1 d., p. 4010) 12 straipsnio 1 dalis „bazinį telekomunikacijų tinklą" apibrėžia kaip viešąjį tinklą, kuris atitinka piliečių ir ekonominės bei socialinės veiklos ryšių poreikius nacionalinėje teritorijoje bei užtikrina tarptautinius ryšius.

7 2002 m. gruodžio 6 d. Įstatymu Nr. 29/2002 (*Diário da República* I, A serija, Nr. 282, 2002 m. gruodžio 6 d., p. 7556) iš dalies pakeista pirmiau nurodyto 12 straipsnio 2 dalis bazinį telekomunikacijų tinklą apibrėžia kaip visas tinklo dalis, kurių reikia tiekiant universalias telekomunikacijų paslaugas.

8 Pagal Įstatymo Nr. 91/97 13 straipsnį bazinių telekomunikacijų tinklų operatoriai atleidžiami nuo telekomunikacijų infrastruktūrų įrengimo ar prieigos prie įvairių įrenginių dalių ar atitinkamo tinklo eksploatavimui būtinos įrangos mokesčių.

9 1994 m. kovo 20 d. Portugalijos valstybė ir *Portugal Telecom SA* filialas *PT Comunicações*, vykdantis veiklą fiksuoto telefono ryšio sektoriuje, pasirašė koncesijos sutartį dėl ryšio paslaugų, kurios laikomos viešosiomis paslaugomis, teikimo, leidžiant *PT Comunicações* naudotis telekomunikacijų infrastruktūromis ir jas eksploatuoti pradiniu 30 m. laikotarpiu.

10 1995 m. vasario 15 d. Dekretu-įstatymu Nr. 40/95 (*Diário da República* I, A serija, Nr. 39, 1995 m. vasario 15 d., p. 969) patvirtintos pagrindinės šios viešųjų telekomunikacijų paslaugų koncesijos taisyklės suteikė *PT Comunicações* išimtinę „bazinio telekomunikacijų tinklo" infrastruktūros sukūrimo, valdymo ir eksploatavimo teisę. Pagal šių pagrindinių taisyklių, pridėtų prie Dekreto-įstatymo Nr. 40/95, 2 straipsnio 1 dalies a punktą pirmiau nurodytos koncesijos tikslas buvo „bazinio telekomunikacijų tinklo infrastruktūrų kūrimas, valdymas ir eksploatavimas". Taip pat koncesijos sutartimi *PT Comunicações* buvo suteikta infrastruktūrų valdymo teisė, atsakant už tinkamą jų funkcionavimą, saugumą ir palaikymą, kokybinę ir kiekybinę plėtrą, kad būtų užtikrintas bendro naudojimo telekomunikacijų paslaugų, kaip universaliųjų paslaugų, teikimas visoje nacionalinėje teritorijoje.

11 Už pirmiau nurodytą koncesijos teisę pagal koncesijos pagrindinių taisyklių 24, 25 ir 32 straipsnius *PT Comunicações* turėjo mokėti koncesiją suteikiančiai valstybei periodinį mokestį, atitinkantį 1 % *bruto* pajamų, gautų teikiant paslaugas, numatant teisę į kompensaciją, jeigu vykdant universaliųjų paslaugų teikimo pareigą koncesijos gavėjas patiria nuostolių.

12 Infrastruktūros, sudarančios bazinį telekomunikacijų tinklą, priklausė Portugalijos valstybei iki 2002 m. pabaigos, kai tinklas buvo perduotas *PT Comunicações* už sumą, lygią valstybei pagal koncesijos sutartį priklausančiai bendrai mokesčių sumai nuo 1995 m. iki sutarties pradinio galiojimo laikotarpio pabaigos.

13 2003 m. vasario 17 d. Dekretu-įstatymu Nr. 31/2003 (*Diário da República* I, A serija, Nr. 40, 2003 m. vasario 17 d., p. 1044) buvo patvirtinta nauja koncesijos sutartis, pakeitusi pagrindines koncesijos taisykles. Iš esmės ji nepakeitė bazinio tinklo operatoriaus įsipareigojimų. Šio dekreto-įstatymo 6 straipsnio b punktas numato, kad *PT Communicações*, kaip koncesijos gavėja, privalo teikti paslaugas, kurios yra viešosios telekomunikacijų paslaugos koncesijos objektas, užtikrindama šių paslaugų funkcinį suderinamumą, tęstinumą, prieinamumą, pastovumą bei kokybę.

Ikiteisminė procedūra

14 Komisija 2002 m. gegužės 2 d. laišku išsiuntė oficialų pranešimą Portugalijos valdžios institucijoms nurodydama joms pateikti pastabas dėl fakto, kad *PT Comunicações*, vienintelės įmonės, atsakingos už bazinio telekomunikacijų tinklo valdymą ir eksploatavimą, atleidimas nuo bet kokio mokesčio už jos tinklo įrengimą pagal Įstatymo Nr. 91/97 13 straipsnį yra nediskriminavimo principo pažeidimas, kiek tai susiję su Direktyvos 90/388 4d straipsnyje numatytų prieigos teisių suteikimu.

15 2002 m. liepos 2 d. laišku Portugalijos vyriausybė informavo apie savo ketinimą ištaisyti tariamą diskriminacinį požiūrį. Komisija, negavusi jokio papildomo atsakymo, 2002 m. gruodžio 19 d. laišku išsiuntė Portugalijos Respublikai pagrįstą

nuomonę, nurodydama šiai valstybei narei per du mėnesius nuo jos gavimo imtis būtinų priemonių, kad į ją būtų tinkamai atsižvelgta.

16 Kadangi Portugalijos vyriausybė neatsakė į šią pagrįstą nuomonę, Komisija pareiškė šį ieškinį.

Dėl ieškinio

Šalių argumentai

17 Komisija tvirtina, kad išlyga, numatyta Įstatymo Nr. 91/97 13 straipsnyje bei Dekrete-įstatyme Nr. 31/2003 ir anksčiau Dekrete-įstatyme Nr. 40/95, kurie nurodo, kad *PT Comunicações* atsako už bazinio tinklo kūrimą ir eksploatavimą, reiškia, jog Portugalijos Respublikos požiūris į šią įmonę buvo skirtingas nei į kitas įmones ir, nesant aiškaus pateisinimo, pažeidžia Direktyvos 90/388 4d straipsnį.

18 Kadangi *PT Comunicações* savo baziniu telekomunikacijų tinklu teikia paslaugas, kurios tiesiogiai konkuruoja su kitų operatorių teikiamomis paslaugomis, nagrinėjamos privilegijos *PT Comunicações* suteikia tiesioginį konkurencinį pranašumą jos konkurentų atžvilgiu. Kadangi nauji operatoriai moka didesnius mokesčius nei jau veikiantis operatorius, jų tinklų plėtra gali vėluoti.

19 Komisijos manymu, nagrinėjamas nevienodas požiūris nėra pateisinamas.

20 Tačiau Portugalijos vyriausybė tvirtina, kad nėra teisėta skirtingų situacijų skirtingą vertinimą laikyti diskriminaciniu. Bet kuriai įmonei, atsakingai už universaliųjų paslaugų užtikrinimą, taikomi tinklo plėtros ir priežiūros įpareigojimai, kurie netaikomi konkuruojantiems operatoriams.

21 Ši vyriausybė pastebėjo, kad atleidimu nuo mokesčio už naudojimąsi viešuoju sektoriumi ir už galimybę vykdyti jame darbus be savivaldybės leidimo siekiama vienintelio tikslo — panaikinti bazinio tinklo infrastruktūrų plėtros apribojimus, palengvinant jų įrengimui, palaikymui ir priežiūrai reikalingų darbų įgyvendinimą. Nebuvo jokio ketinimo *PT Comunicações* suteikti pranašumą jos konkurentų atžvilgiu.

22 Portugalijos vyriausybė primena, kad *PT Comunicações* konkuruojantiems operatoriams turi skaidriai ir nediskriminuodama suteikti priėjimą prie bazinio tinklo. Kitais žodžiais, teikdama telekomunikacijos paslaugas ji negalėtų turėti jokio pranašumo dėl atleidimo nuo mokesčių už tinklų plėtrą ir priežiūrą.

Teisingumo Teismo vertinimas

23 Direktyvos 90/388 4d straipsnis, reikalaujantis, kad valstybės narės, suteikdamos prieigos teises viešųjų telekomunikacijų tinklų paslaugų teikimui, nediskriminuotų šių tinklų operatorių, yra ypatinga bendro lygybės principo išraiška (dėl 1996 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 96/92/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (OL L 27, 1997, p. 20) 7 straipsnio 5 dalies analogiškai žr. 2005 m. birželio 7 d. Sprendimo *VEMW ir kt.*, C-17/03, Rink. p. I-4989, 47 punktą).

24 Diskriminacijos draudimo principas, kuris yra vienas iš pagrindinių Bendrijos teisės principų, reikalauja, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai, nebent toks vertinimas nebūtų pateisinamas objektyviomis priežastimis (žr., pavyzdžiui, 1994 m. spalio 5 d. Sprendimo *Vokietija prieš Tarybą*, C-280/93, Rink. p. I-4973, 67 punktą).

25 Šioje byloje akivaizdu, kad *PT Comunicações* yra atleista nuo mokesčių ir rinkliavų už telekomunikacijų infrastruktūros kūrimą ar prieigą prie įvairių įrenginių dalių ar perduotų tinklų eksploatavimui būtiną įrangą.

26 Pirmiausia reikia pripažinti, kad šiuo požiūriu nėra reikšminga tai, jog ši išlyga numatyta Įstatymo Nr. 91/97 13 straipsnyje bei Dekrete-įstatyme Nr. 31/2003, o anksčiau – Dekrete-įstatyme Nr. 40/95, kaip tvirtina Komisija, ar kad ji, kaip tvirtina Portugalijos vyriausybė, išplaukia iš Portugalijos administracinių teismų praktikos, pagal kurią viešojo sektoriaus naudojimas teikiant viešąsias paslaugas gali būti apmokestinamas, tik jeigu individualiai naudojamas pusiau privatus turtas, siekiant patenkinti ne tik kolektyvinius, bet ir individualius poreikius. Iš tiesų abiem šiais atvejais atleidimas nuo mokesčių priklauso nuo vidinės atitinkamos valstybės narės teisinės situacijos.

27 Be to, neatmetama galimybė palyginti įmonės, atsakingos už universaliąsias paslaugas, kuriai nustatyti tinklų plėtros ir priežiūros įpareigojimai, situaciją su kitų telekomunikacijų operatorių, kurie teikia paslaugas savo pasirinkimu pagal, jų manymu, palankesnes sąlygas, situacija.

28 Tiesa, kad viešojo sektoriaus naudojimas individualiems tikslams gali būti atskirtas nuo naudojimosi viešuoju sektoriumi tenkinant kolektyvinius poreikius. Tačiau, priešingai nei tvirtina Portugalijos vyriausybė, telekomunikacijų sektoriuje veikiančių įmonių situacijų palyginimas neturi apsiriboti tik įmonėmis, turinčiomis viešųjų paslaugų įsipareigojimų.

29 Iš tiesų *PT Comunicações*, kaip viešųjų tinklų opratoriaus, situacija turi būti palyginama su jos konkurenčių, kurios taip pat vykdo veiklą telekomunikacijų rinkoje ir ketina kurti alternatyvius tinklus, situacija. Priešingu atveju būtų smarkiai pakenkta Bendrijos teisės aktais siekiamam tikslui sukurti konkurencingą rinką telekomunikacijų sektoriuje. Kaip matyti iš Direktyvos 96/19 dvidešimt trečios konstatuojamosios dalies, jeigu valstybės narės naujiems licenciją turintiems operatoriams nesuteiktų tų pačių teisių ir teisėtų privilegijų įrengti savo tinklus viešose ir privačiose žemėse, kuriomis naudojasi jau esančios telekomunikacijų organizacijos, tuomet šių naujų operatorių tinklų plėtra vėluotų, o tai tam tikrose srityse prilygtų *de facto* išimtinių šių organizacijų teisių palaikymui.

30 Todėl svarbu patikrinti, ar šioje byloje nustatytas nevienodas požiūris atleidimo nuo mokesčių pagal nagrinėjamas nacionalines priemones atžvilgiu yra pateisinamas Direktyva 90/388.

31 Pirma, reikia pripažinti, kad pagal viešųjų telekomunikacijų paslaugų koncesijos pagrindinių taisyklių 9 straipsnį kartu su 8 straipsnio 1 dalies a punktu, Portugalijos valstybė įpareigojo *PT Comunicações* užtikrinti atitinkamų infrastruktūrų tinkamą funkcionavimą, saugumą ir palaikymą bei juos vystyti kokybės ir apimties požiūriu, kad būtų užtikrintas bendro naudojimo telekomunikacijų paslaugų, kaip universaliųjų paslaugų, teikimas visoje nacionalinėje teritorijoje.

32 Tačiau išlaidų, susijusių su tokiu įpareigojimu, kompensavimas šioje byloje negali pateisinti operatorių diskriminacijos suteikiant prieigos teises.

33 Iš tiesų universalių paslaugų teikimo grynosios sąnaudos turėtų būti apskaičiuojamos pagal Direktyvos 97/33 5 straipsnio 3 dalį kartu su šios direktyvos III priedu. Tačiau toks grynųjų sąnaudų apskaičiavimas nebuvo atliktas šioje byloje. Todėl nėra pagrindo spręsti, ar atleidimas nuo savivaldybės mokesčių yra universaliosios paslaugos teikimo finansavimo priemonė, nei, kaip tvirtina Portugalijos vyriausybė, ar šis atleidimas neviršija to, kas būtina, siekiant padengti paslaugos sąnaudas sprendimo *Atmark Trans ir Regierungspräsidium Madgeburg* (2003 m. liepos 24 d. Sprendimas C-280/00, Rink. p. I-7747) prasme.

34 Antra, tai, kad *PT Comunicações* turėjo skaidriai ir nediskriminuodama konkuruojantiems operatoriams leisti prieiti prie bazinio telekomunikacijų tinklo, taip pat negali pateisinti nagrinėjamo nevienodo požiūrio. Iš tikrųjų bendro naudojimo ar koordinavimo susitarimai bei taisyklių dėl įrenginių ar nekilnojamojo turto bendro naudojimo sąnaudų pasidalijimo nustatymas yra skatinami 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (OL L 108, p. 33) 12 straipsnio 2 dalyje. Tačiau kitų operatorių priėjimas prie tinklų negali pateisinti nevienodo požiūrio sąnaudų, patirtų kuriant naują tinklą, atžvilgiu.

35 Trečia, į tai, kad Portugalijos vyriausybė, perkeldama Direktyvą 2002/21, ketina užtikrinti skaidrų ir nediskriminacinį prieigos teisių savivaldybės mokesčio nustatymą, neturi būti atsižvelgiama, nes įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas pagal situaciją valstybėje narėje pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui.

36 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, reikia pripažinti, kad, neperkėlusi Direktyvos 90/388 4d straipsnio, Portugalijos Respublika neįvykdė savo įsipareigojimų.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

37 Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to prašė. Kadangi Komisija prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas ir Portugalijos Respublika pralaimėjo bylą, pastaroji turi jas padengti.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. **Neperkėlusi 1990 m. birželio 28 d. Komisijos direktyvos 90/388/EEB dėl konkurencijos telekomunikacijų paslaugų rinkose, iš dalies pakeistos 1996 m. kovo 13 d. Komisijos direktyva 96/19/EB, 4d straipsnio, Portugalijos Respublika neįvykdė savo įsipareigojimų.**

2. **Priteisti iš Portugalijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.